

Vleermuiskasten, de zin en onzin van het gebruik ervan

Bij onderzoek naar de leefgewoonten van de inheemse vleermuissoorten bleek dat er verschillende soorten zijn die tijdens een deel van hun leven of zelfs hun gehele leven boomholten als verblijfplaats gebruiken. Na de Tweede Wereldoorlog zijn door het saneren van veel oude bosbestanden de boombewonende vleermuizen behoorlijk in de verdrukking geraakt.

Paargroepjes van de ruige dwergvleermuis worden soms gedwongen -door gebrek aan geschikte boomholten- gebruik te maken van vogelnestkasten (Foto: Z. Bruijn)

WAAR KUN JE VLEERMUIKASTEN OPHANGEN

Vleermuiskasten zijn weinig anders dan tweede keusvervangers van boomholten, die, als ze niet met de nodige zorg worden geconstrueerd en opgehangen, niet het beoogde resultaat zullen opleveren. Het heeft weinig zin om vleermuiskasten op te hangen op plaatsen waar al voldoende leefruimten beschikbaar zijn, dit wil zeggen in bosbestanden met veel oude bomen met scheuren, spleten en hollen. In gebieden waar een aanzienlijk gebrek is aan boomholten, zoals jonge loofbossen en uitgestrekte naaldbossen, kan het ophangen van kasten in veel gevallen al na betrekkelijk korte tijd resultaat opleveren. Treft men bij het controleren of schoonmaken van vogelnestkasten regelmatig vleermuizen of uitwerpselen daarvan aan, dan kan dat een aanwijzing zijn dat in het desbetreffende gebied een gebrek aan voldoende holle bomen bestaat. In zo'n geval is het wenselijk om een ruim aantal vleermuiskasten in het gebied op te hangen. De praktijk heeft geleerd, dat de vleermuizen vrij kort daarna niet of nauwelijks nog

gebruik maken van de vogelnestkasten en hun intrek in de vleermuiskasten nemen.

HOE KUN JE VLEERMUIKASTEN HET BESTE OPHANGEN

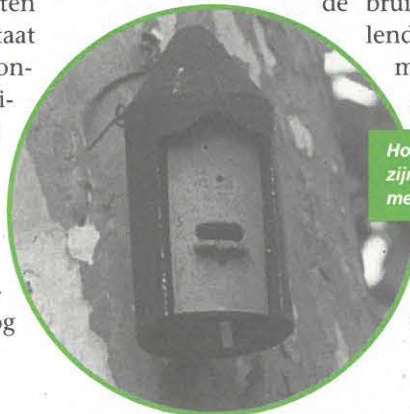
Vleermuiskasten kunnen het beste worden opgehangen met een onderlinge afstand van ongeveer 30 meter. De afstand tot eventueel aanwezige vogelnestkasten is niet belangrijk. Een vogelnestkast en een vleermuiskast kunnen desnoods aan dezelfde boom worden opgehangen, mits de laatste zodanig is geconstrueerd dat deze niet voor vogels toegankelijk is. De kasten dienen tegen vandalisme en andere verontrusting op een hoogte van 3,5 tot 4 meter te worden opgehangen. De windrichting waarnaar de kasten worden opgehangen is niet van erg groot belang. Wel is het belangrijk dat de kasten voor een gedeelte van de dag door de zon verwarmd kunnen worden. Bij bomen die voor de houtproductie bestemd zijn, is het verstandig om de kasten met zachte koperen of aluminium spijkers op te hangen, zodat de eventuele restanten daarvan later geen schade aan zaagmachines kunnen aanrichten.

De plaatsen waar kasten worden opgehangen kunnen wel bepalend zijn voor de vleermuissoorten die van de kasten gebruik zullen maken. De ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* is een van die soorten die de voorkeur geeft aan kasten die in de richting hangen van open ruimten, zoals bosranden, hoog opstaande houtwallen, open bosplekken en brede boslanen. Daarentegen zal men de gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus* in kasten aantreffen die aan bomen in dichte vegetatie hangen.

Er werd en wordt nog wel eens aan bewoners van een huis geadviseerd om vleermuiskasten aan een gevel of aan bomen in een tuin op te hangen om een vervangende verblijfplaats te bieden aan vleermuizen die men eigenlijk graag uit de spouwmuren ziet verdwijnen. Spouwmuurbewonende vleermuissoorten maken doorgaans echter geen gebruik van holle bomen en vleermuiskasten. Dergelijke adviezen brengen dus geen oplossing voor de klagers over de vermeende overlast van vleermuizen en ook niet voor de vleermuizen.

WELKE KASTEN ZIJN VOOR VLEERMUIZEN GESCHIKT

In de naoorlogse periode is door verschillende onderzoekers in proefomstandigheden gekeken naar de bruikbaarheid van verschillende modellen van vleermuiskasten, zowel voor gebruik gedurende de

Houtbetonnen vleermuiskasten zijn zeer duurzaam en gaan jaren mee (Foto: P.H.C. Lina)

zomer als ook in de winter. De laatste categorie laten we hier bui-

ten beschouwing, omdat er nog te weinig ervaring is opgedaan met dikwandige, zwaar geïsoleerde kasten. Bovendien worden 's winters weinig vleermuizen in kasten

Houten vleermuiskasten zijn aantrekkelijk voor sommige vleermuissoorten, maar ook soms voor spechten om er eens flink op te roffelen. Spechtenschade kan worden voorkomen door de kasten te bekleden met rubber dakvilt (Foto: P.H.C. Lina)

aangetroffen. Het is belangrijk dat vleermuis-kasten zodanig worden geconstrueerd, dat zij niet of nauwelijks bruikbaar zijn voor vogels om in te broeden of te slapen, zelfs niet voor de kleine vogelsoorten zoals pimpelmees, winterkoning en boomkruiper. Deze vogelsoorten kunnen doorgaans wel door de inkruiopening van een vleermuiskast, maar als een inwendige constructie wordt toegepast die het deze soorten belet om te nestelen of anderszins daarin te verblijven, dan is de kast geschikt en specifiek voor vleermuizen.

Bij sommige modellen van vleermuiskasten kan men een mestplankje aanbrengen, zodat men aan de hand van de uitwerpselen kan zien of een kast is bezet of bezet is geweest (Foto: P.H.C. Lina)

Vleermuiskasten kunnen zowel van hout als van houtbeton, een mengsel van cement en houtzaagsel, worden gemaakt. De houtbetonnen modellen zijn meestal industriële producten. Ze zijn doorgaans duurder in aanschaf, maar gaan zeer lang mee, zelfs tientallen jaren, en beschadiging door spechten is nauwelijks mogelijk. Houten kasten kunnen gemakkelijker door vrijwilligers worden gemaakt waarbij eventueel afvalhout kan worden hergebruikt.

WELKE VLEERMUISOORTEN BEWONEN DE KASTEN?

Zoals hiervoor al is gezegd zijn vleermuiskasten min of meer vervangers van holle bomen. Je kunt dus in eerste instantie boombewonende vleermuissoorten in deze kasten verwachten. Het gebruik van kasten door de verschillende vleermuissoorten kan geografisch verschillen, maar we zullen ons hier beperken tot de thans bekende situatie in Nederland. Kraamkolonies worden in ons land zelden in kasten gevonden en zijn slechts bekend van de watervleermuis

Myotis daubentonii en de gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus* L. Soms worden ook individuele dieren of paargroepjes van de meervleermuis *Myotis dasycneme* in kasten gevonden. Dat geldt ook voor de rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, die een typische boombewoner is.

De bosvleermuis *Nyctalus leisleri* en Bechstein's vleermuis *Myotis bechsteinii* worden in Zuid-Limburg soms in kleine aantallen in kasten gevonden. De gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* die doorgaans in spouwmuur van gebouwen verblijft, wordt hier en daar ook wel in kasten aangetroffen. De ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* wordt in ons land het meest in vogelnestkasten en vleermuiskasten aangetroffen.

CONTROLE EN ONDERHOUD VAN DE KASTEN

Om verstoring te voorkomen, wordt afgeraden vleermuiskasten te openen wanneer men de aanwezigheid van vleermuizen vermoedt. Bij sommige modellen van kasten kan men de aanwezigheid van vleermuizen controleren zonder de kasten open te maken, door het waarnemen van de dieren via de inkruiopening of door de aanwezigheid van hun uitwerpselen op een zogenaamd mestplankje. Zowel houten als houtbetonnen kasten dienen ten minste eenmaal per jaar te worden schoongemaakt waarbij uitwerpselen, spinrag en soms ook verlaten wespennesten worden verwijderd. Het schoonmaken kan het beste vanaf de tweede helft van oktober tot in februari van het daarop volgende jaar plaatsvinden. Het gebeurt maar zelden dat zich vleermuizen in deze periode in de kasten bevinden, hoewel in zachte winters soms wel eens ruige dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen in kasten worden aangetroffen. Ook kan het vervangen en repareren van kasten het beste in deze periode worden uitgevoerd.

Met dank aan: P.H.C. Lina

Gewone grootoorvleermuis uit: Gids van de Vleermuizen van Europa, uitg. Tirion

